

Cele kształcenia

Podstawowe informacje

Definicja

Cele kształcenia - kierunkowskazy, świadomie założone skutki, które chcemy osiągnąć w procesie kształcenia; działania, które mają doprowadzić do danego stanu rzeczy.

Cz. Kupisiewicz ujął zagadnienie celów kształcenia następująco:

- ▶ *„cele wyraża się na ogół w postaci haseł eksponujących wszechstronność rozwoju, samodzielność myślenia i działania , rozwój uzdolnień zainteresowań, wdrażanie do pracy i ustawicznego uczenia się , przygotowanie do życia w szybko zmieniającym się świecie.“*

Znaczenie celów kształcenia w procesie edukacyjnym

- ▶ stanowią podstawowy czynnik wyznaczający rozwiązania innych elementów procesu kształcenia. Są wyznacznikiem doboru i układu treści kształcenia, podstawowym kryterium w doborze metod, form organizacyjnych i środków dydaktycznych.
  - stanowią podstawę planowania i organizowania działań uczestników procesu kształcenia
  - są kryterium oceny efektywności procesu dydaktycznego.

Podział wg czasu

- Potencjalne – funkcjonują one do momentu rozpoczęcia procesu dydaktyczno-wychowawczego, czyli do czasu zanim zacznie się je osiągać
- Aktualne – symbolizują one rozpoczęcie procesu edukacyjnego (do realizacji włącza się nauczyciel i uczniowie)

Podział wg przedmiotu kształcenia

- Rzeczowe (przedmiotowe) – oznaczają określenie zmian w zasobie wiedzy, umiejętnościach jej stosowania w praktycznych i teoretycznych działaniach uczniów.
- Podmiotowe – mamy na uwadze zmiany w rozwoju sprawności umysłowych, postaw i systemu wartości wywołane procesem dydaktyczno-wychowawczym.

Podział wg stopnia ogólności:

- Ogólne – wyrażają to, co ma być „produktem końcowym” tego procesu (wyrażone w kategoriach funkcji).
- Pośrednie – otrzymuje się w rezultacie podziału celów ogólnych wyrażonych w kategoriach funkcji na składniki w postaci czynności.
- Szczegółowe – precyzyjne sposoby wyrażania ogólnych celów w postaci zadań, pytań, problemów, poleceń.
Operacyjne cele kształcenia to opisy zachowań uczniów, jakie mają oni przejawiać po ukończeniu lekcji.

Podział wg sfer osobowości

- Poznawcze – dotyczą zmian w sferze poznawczej osobowości
- Emocjonalne (afektywne) – dotyczą zmian w sferze afektywnej osobowości
- Psychomotoryczne – dotyczą zmian w sferze psychoruchowej osobowości

Cechy celów kształcenia

KONSTITUTYWNE:

- Wykonalność (realność) – dające się zrealizować
- Logiczność – pozbawione wewnętrznych sprzeczności
- Dostrzegalność – określone tak, aby można było ustalić stan ich wykonania
- Wymierność – określone tak, aby można było dostrzec, czy dany cel został zrealizowany, czy nie
- Rzeczowość i precyzyjność – cele powinny zawierać syntetyczny opis tego, co chcemy osiągnąć.

Specyficzne cechy celów szczegółowych

- Są sformułowane z punktu widzenia ucznia
- Opisują, co uczeń potrafi zrobić po zakończeniu procesu kształcenia np. uczeń umie nazwać, rozpoznać, zastosować, przeanalizować itp.
- Wymieniają warunki ograniczające, które muszą być spełnione np.: ograniczenie czasu, ograniczenie liczby błędów, ograniczenie dotyczące tego, co może być stosowane jako pomoc przy wykonaniu zadania itp.
- Reprezentują różne typy zachowania ucznia

Klasyfikacja wg Okonia

Strona rzeczowa:

- Opanowanie ogólnej wiedzy o przyrodzie, społeczeństwie, technice i sztuce
- Ogólne przygotowanie do działalności praktycznej w świecie i jego przekształcenia
- Kształtowanie świadomości oraz opartych na niej postaw i naukowych przekonań.

Strona osobowościowa (podmiotowa)

- Ogólny rozwój sprawności umysłowej, zdolności poznawczych ze szczególnym uwzględnieniem myślenia oraz uzdolnień twórczych.
- Rozwój potrzeb kulturalnych, motywacji i zainteresowań poznawczych: społecznych, estetycznych i technicznych.
- Wdrażanie do samokształcenia i pracy nad sobą przez całe życie.

Taksonomia celów wg W. Okonia

Trzy sposoby ujęcia celów kształcenia:

- ▶ Tradycyjne – przedstawia się w nim charakterystykę jednego lub więcej **celów**, nie stosując żadnej klasyfikacji.
  - ▶ Opisowe – obejmuje zestawienia celów ułatwiające osobom odpowiedzialnym za **działalność** dydaktyczną (np. Nauczycieli) orientację w tym, do czego ma zmierzać ta działalność, lecz nie stanowią wystarczającego **układu** odniesienia do mierzenia jej wyników.
  - ▶ Taksonomiczne – wzorowane na przyrodoznawstwie, zmierza do ścisłego, kompletnego i rozłącznego ujęcia **celów** kształcenia, z założeniem, że poszczególne pozycje taksonomiczne mogą stać się przedmiotem pomiaru. Pozycje te ujmuje się genetycznie, funkcjonalnie, bądź ze względu na wyniki końcowe.
-

Taksonomia

- ▶ Ujęcie taksonometryczne zmierza do ścisłego, kompletnego i rozłącznego ujęcia celów nauczania, w którym pozycje taksonometryczne mogą stać się przedmiotem pomiarów. System ten wynalazł Bloom, który opracował dwie dziedziny (poznawcza, emocjonalna). Trzecią (psychomotoryczną) opracował Baldwin.

cd.

- ▶ dziedzina **poznawcza**: wiedza, rozumienie, zastosowanie metod, analiza, synteza, ocenianie ze względu na złożone cele;
- ▶ dziedzina **emocjonalna**: recepcja, działanie, wartościowanie, organizacja;
- ▶ dziedzina **psychomotoryczna**: percepcja, nastawienie, działania kierowane, działania kompleksowe.

Według Niemierko...

W Polsce taksonomię opracował Bolesław Niemierko.

Wyodrębnił 4 kategorie: zapamiętywanie, zrozumienie, zastosowanie w sytuacjach typowych, zastosowanie w sytuacjach problemowych. W opracowaniach dydaktycznych są one oznaczane dużymi literami alfabetu łacińskiego.

Poziom A

Zapamiętanie wiadomości (A) oznacza gotowość ucznia do **przypomnienia sobie** pewnych terminów, faktów, praw i teorii naukowych, zasad działania. Wiąże się to z **elementarnym poziomem rozumienia** wiadomości: uczeń nie powinien ich mylić ze sobą i zniekształcać. Czasowniki używane przy określaniu celów tej kategorii, to: *wymienić elementy, podać, określić, zdefiniować, zidentyfikować, wyliczyć.*

Poziom B

Zrozumienie wiadomości (B) oznacza, że uczeń potrafi przedstawić je **w innej formie**, niż je zapamiętał, uporządkować i streścić, uczynić podstawą prostego wnioskowania. Czasowniki używane przy określaniu celów tej kategorii, to: *wyjaśnić, scharakteryzować, streścić, rozpoznać, rozróżnić, uzasadnić, zilustrować.*

Poziom C

Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych (C)

oznacza opanowanie przez ucznia umiejętności praktycznego posługiwania się wiadomościami **według podanych mu uprzednio wzorów**. Cel, do którego wiadomości mają być stosowane, nie powinien być bardzo odległy od celów osiągniętych w toku ćwiczeń szkolnych. Czasowniki używane przy określaniu celów tej kategorii, to: *wykonać, rozwiązać, zastosować, skonstruować, porównać, określić, narysować, sklasyfikować, zmierzyć, połączyć, zaprojektować, wybrać sposób, wykreślić.*

Poziom D

Stosowanie wiadomości w sytuacjach

problemowych (D) oznacza opanowanie przez ucznia umiejętności formułowania i **rozwiązywania problemów**, dokonywania analizy i syntezy nowych dla niego zjawisk, formułowania planu działania, tworzenia oryginalnych przedmiotów, wartościowania przedmiotów według pewnych kryteriów. Czasowniki używane przy określaniu celów tej kategorii, to: *udowodnić, przewidzieć, wykryć, zanalizować, ocenić, zaplanować, zaproponować, opracować*

Uwagi

- ▶ Kategorie taksonometryczne nie muszą mieć związku z poziomem wymagań na poszczególne oceny szkolne, np. na poziom wymagań podstawowy często określa się cele z kategorii C: stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, jako że uczeń niejednokrotnie potrafi wykonać zadanie poprzez naśladownictwo, nie znając teorii tkwiącej u jego podstaw.
- ▶ Zastosowanie taksonomii celów obejmuje klasyfikację czynności ucznia bądź to ujętą w postaci celu operacyjnego, bądź w postaci elementu treści poznawanej przez ucznia na lekcji, bądź w formie pojedynczego zadania sprawdzającego osiągnięcia ucznia

Cd.uwag

Określenie celu nauczania to wskazanie kierunku dążeń poprzez określenie celu ogólnego i wskazanie celów operacyjnych (**operacjonalizacja celów nauczania**). Cele operacyjne opisują zachowanie, jakie ma przejawiać uczący się po zakończeniu nauki.

Zasady operacjonalizacji celów

- ▶ poszanowanie osobowości wychowanka,
- ▶ umiar w uszczegóławianiu,
- ▶ otwartość zbioru celów operacyjnych,
- ▶ zachowanie celu ogólnego.

Składniki operacjonalizacji celów nauczania:

- ▶ zachowanie końcowe, które jest opisem zachowań ucznia po zakończeniu kształcenia;
- ▶ warunki przejawiania celu operacyjnego, czyli opis sytuacji, w których wymaga się od uczniów określonego zachowania:
  - ▶ pomoce i przybory,
  - ▶ ograniczenia (np. czasowe) nakładane na ucznia,
  - ▶ sposób przedstawienia danej umiejętności;
- ▶ standardy osiągnięcia zachowania końcowego - minimalne poziomy realizacji świadczące o nabyciu umiejętności.

Etapy opracowania celu:

- ▶ wyprowadzenie głównego celu nauczania z treści kształcenia, z przyjętej filozofii kształcenia i z właściwości uczniów;
- ▶ odnalezienie sytuacji odniesienia;
- ▶ określenie celów operacyjnych;
- ▶ wyznaczenie dolnej granicy realizacji celów.

